

מפני כהן

פרשת בהעלתך

בס"ד סיון תשע"ז • גליון

שיעורו השבועי של מו"ר הרב שמעון כהן שליט"א

בין פורענות לפורענות תפקידם של משברים

ראשי פרקים:

שבעה שבועי תורה ◊ אור גדול ◊ טעם העץ וטעם הפרי ◊ כפרה על מיעוט הירח
 ◊ סוד הנסירה והחטא הקדמון ◊ דין ורחמים ◊ בשורת הגלות ◊ נפילה בכל
 נקודת עוצמה ◊ השאיפה האנושית חבויה במחשבה האלקית ◊ זה מעביר על
 מידותיו וזה אינו מעביר ◊ העולם עתיד להתגלות בטובו ◊ העיקר שיאכל ◊ יש
 כאן מנהל ויש כאן צוות חינוכי

מקורות עיקריים:

שבת קטז ע"א ◊ רש"י בראשית א, ד ◊ חולין ס ע"ב ◊ רש"י בראשית א, א ◊
 שמות רבה טו, כו ◊ תענית כה ע"ב ◊ שבת ל ע"ב ◊ כתובות קיא ע"ב - קיב ע"ב
 ◊ פסחים קיב ע"א

שבעה שבועי תורה

פרשת בהעלותך מפגישה אותנו עם פרשיות שונות. המיוחדת שבכולן היא פרשיית "וַיְהִי בְּנֹסַע הָאֶרֶץ"¹ שלפניה ואחריה כתובות בספר התורה 'סימניות' בצורת נ"ן הפוכה. חז"ל אומרים² ש'סימניות' אלו מציינות כי פרשיה קטנה זו, המכילה שמונים וחמש אותיות בלבד, נחשבת ספר בפני עצמו. כלומר ספר במדבר נחלק לשלושה ספרים ומספר הספרים בתורה הוא שבעה - שבעה שבועי תורה (בראשית, שמות, ויקרא, במדבר עד 'ויהי בנסוע אהרן', 'ויהי בנסוע אהרן', משם עד סוף במדבר, וחומש דברים).

סיבה נוספת שמביאים חז"ל לסימון פרשיה זו מובאת ברש"י³, וזו לשונו:

"ויהי בנסוע הארץ - עשה לו סימניות מלפניו ומלאחריו, לומר שאין זה מקומו. ולמה נכתב כאן, כדי להפסיק בין פורענות לפורענות וכו".

הפורענות שאחרי ה'סימניות' היא פרשיית המתאוננים ולגבי הפורענות שלפני ה'סימניות' יש דיון בראשונים⁴. מי שקורא את הפרשיות הללו שעוסקות בכישלונם של ישראל מרגיש שלא בנוח, קשה לעלות

¹ במדבר י, לה.

² שבת קטז ע"א. שיטת רב שמואל בר נחמני בשם רבי יונתן.

³ רש"י במדבר י, לה.

⁴ לפי רש"י במסכת שבת (קטז ע"א) הכוונה לתאוות האספסוף לאכול בשר ולמרוד בה'. ואמנם מעשה האספסוף מובא בתורה לאחר חטא המתאוננים, אך למעשה התחיל האספסוף להמריד את העם עוד מקודם, בתוך שלושה ימים למסעם מהר סיני, כמבואר ברמב"ן (במדבר י, לה). ולפי תוספות (במסכת שבת שם ד"ה פורענות) ורמב"ן (במדבר י, לה) הפורענות

לתורה ולברך "אשר בחר בנו מכל העמים" ואחר כך לשמוע על קברות התאוה ועל המשברים והקלקולים הנוספים שפקדו את ישראל בתקופת נדודיהם במדבר. זו סוגיה שדורשת בירור, איך אנחנו מתייחסים לכל המשברים שפוקדים את האבות בתקופת המדבר, "אֲרַבְעִים שָׁנָה אָקוּט בְּדוֹר וְאָמַר עִם תֵּעִי לִבִּי הֵם וְהֵם לֹא יָדְעוּ דְרָכַי"⁵, איך קורה שדווקא בפרשה שמדברת על עלייה, "בְּהֶעֱלִתְךָ אֶת הַגֵּרֹת"⁶, אנחנו פוגשים כל כך הרבה נפילות וירידות?

אור גדול

בתקופת המדבר הקב"ה מפגיש אותנו עם תהליכים שכוללים בתוכם אתגרים ומשימות שלא תמיד אנחנו מסוגלים להתמודד אתם, לפעמים לכתחילה המשימה כל כך גדולה עד שאנחנו לא יכולים להתחיל אתה בכלל, אנחנו נופלים עוד לפני שהתחלנו. לעניות דעתי יש כאן ענין עמוק מאוד שמונח בטבע הבריאה ורמזו כבר בפסוק הראשון בתורה, "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ. וְהָאָרֶץ הִיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ וְחָשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם..."⁷.

ביום הראשון ברא אלקים את האור, אלא שהאור היה כל כך גדול עד שהעולם לא היה מסוגל לסבול אותו, לכן עמד הקב"ה וגנזו לצדיקים לעתיד לבוא, "ראהו שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים לעתיד לבא"⁸, העוצמתיות האדירה של האור לא התאימה למציאות. עוד לא נברא האדם, עוד לא נברא דבר מלבד האור, וכבר בשלב זה לא היה העולם מסוגל להתקיים עם האור הזה.

וכאן עולה השאלה: מעיקרא מאי קסבר, מדוע לא ברא הבורא מתחילה אור שעוצמתו מתאימה לכוחות הקיבול של הבריאה, מדוע לא דחה את בריאת האור העצום שנברא ביום הראשון למועד עתידי בו תוכל המציאות להכיל אותו לאחר הכנות ראויות? הדמיון הזה, שהקב"ה בורא משהו, וכביכול זה לא מצליח, כאילו נפלה טעות בתוכניות האלקיות ח"ו, זה דמיון שדורש לימוד.

טעם העץ וטעם הפרי

עוברים הימים, והנה ביום השלישי נראית היבשה ומצמיחה צמח, "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים תִּדְשָׂא הָאָרֶץ דְּשָׂא עֵשֶׂב מִזֵּרַע זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵשֶׂה פְּרִי לְמִינֹו אֲשֶׁר זָרְעוּ בּוֹ עַל הָאָרֶץ וַיְהִי כֵן"⁹, הקב"ה מצווה על הארץ שתוציא עץ פרי עושה פרי, אבל הארץ משנה, כמבואר ברש"י שם:

"עץ פרי - שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא עשתה כן, אלא 'ותוצא הארץ עץ עושה פרי' (בראשית א, יב), ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עוונו נפקדה גם היא (הארץ) על עוונה ונתקללה".

הראשונה היא שבני ישראל ברחו מהר סיני "כתינוק הבורח מבית הספר", ולפי פירוש זה, הלשון "פורענות" מובנה "חטא" ולא "עונש", שכן לא נענשו על עוון זה.

⁵ תהלים צה, י.

⁶ במדבר ח, ב.

⁷ בראשית א, א-ב.

⁸ רש"י בראשית א, ד.

⁹ בראשית א, יא.

כלומר הקב"ה מצווה את הארץ שתוציא עצים כאלה שטעמם כטעם הפרי, שאדם יוכל לאכול עצים, ענפים ועלים והוא ירגיש בהם את טעם הפירות, אבל הארץ לא עשתה כן. גם כאן ישנה איזו נפילה המעידה כביכול על חוסר הצלחה בבריאה.

כפרה על מיעוט הירח

כך היה גם ביום הרביעי, בבריאת המאורות. חז"ל¹⁰ מתארים דו-שיח מרתק שהתנהל בין ריבונו של עולם ללבנה, וזו לשונם:

"רבי שמעון בן פיז רמי, כתיב: 'ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים', וכתוב: 'את המאור הגדול ואת המאור הקטן'!"

אמרה ירח לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם, אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד?

אמר לה: לכי ומעטי את עצמך!

אמרה לפניו: ריבונו של עולם, הואיל ואמרתי לפניך דבר הגון, אמעיט את עצמי?

אמר לה: לכי ומשול ביום ובלילה.

אמרה ליה: מאי רבותיה, דשרגא בטיהרא מאי אהני?

אמר לה: זיל, לימנו בך ישראל ימים ושנים.

אמרה ליה: יומא נמי, אי אפשר דלא מנו ביה תקופותא, דכתיב: 'והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים', זיל, ליקרו צדיקי בשמיך: יעקב הקטן, שמואל הקטן, דוד הקטן".

מתחילה עלה במחשבה שהשמש והירח יהיו בגודל זהה, עד שבאה הלבנה וטענה לפני הקב"ה שאין שתי מלכים יכולים להשתמש בכתר אחד, ואמר לה: לכי ומעטי את עצמך! בבקשה, אם יש לך טענות, את מוזמנת להקטין את עצמך כדי שיהיה חילוק ניכר בינך ובין השמש.

אמרה הלבנה: וכי בגלל שאמרתי סברא טובה, מגיע לי עונש?

אמר הקב"ה: יש לי הצעת פשרה, כיון שנגזר עליך למעט את עצמך, אתן לך 'שעות נוספות', את תאירי גם ביום וגם בלילה ובזה יהיה לך יתרון על פני השמש.

אמרה הלבנה: מה ארויח מזה שאאיר ביום בזמן שהשמש זורחת, הרי אין שום משמעות לאור המועט שלי בשעה שהשמש מאירה?

השיב הקב"ה: מעלתך על פני השמש היא, שבעזרתך מנו ישראל את הימים והשנים ויקבעו את מועדיהם.

השיבה הלבנה: הרי גם לשמש יש תפקיד בקביעת הלוח העברי, שכן אין אפשרות לחשב את חשבון השנים בלי לחשב את תקופות החמה?

השיב הקב"ה: אם בזה אינך מתפייסת, עליך להתפייס בכך שצדיקי ישראל לאורך הדורות, גם הם נקראו קטנים (כך מצינו ביעקב אבינו, "מי יקום יעקב כי קטן הוא"¹¹, כך מצינו בתנא שמואל שנקרא 'שמואל הקטן'¹², ואף דוד המלך נקרא 'דוד הקטן', "וידוד הוא הקטן"¹³).

¹⁰ חולין ס ע"ב.

¹¹ עמוס ז, ב.

¹² ראה סנהדרין יא ע"א.

ועדיין לא נתיישרה דעתה של הלבנה, לכן ממשיכה הגמרא ואומרת דבר מבהיל:

"חזייה דלא קא מיתבא דעתה, אמר הקדוש ברוך הוא: הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח!

והיינו דאמר רבי שמעון בן לקיש: מה נשתנה שעיר של ראש חדש שנאמר בו 'לה' - אמר הקדוש ברוך הוא: שעיר זה יהא כפרה על שמיעטתי את הירח".

ראה הקב"ה שעדיין לא נתיישרה דעתה של הלבנה, וציוה את ישראל להביא מידי ראש חודש קרבן כפרה. על מי? על הקב"ה. כלומר השעיר של ראש חודש שאנחנו מקריבים, הוא כפרה על הקב"ה, הקב"ה כביכול צריך להביא קרבן חטאת.

הגמרא לא מסיימת בזה, הגמרא חותמת בדרשה של רבי שמעון בן לקיש שעומד על ביטוי מיוחד, "ושעיר עזים אֶחָד לְחַטָּאת לַה"¹⁴, שנזכר דווקא בשעיר מוסף של ראש חודש, בעוד בשאר מוספי הרגלים לא נאמר "לה". רבי שמעון מביא סייעתא לכך שתפקיד השעיר בראש חודש הוא כפרה על "החטא האלקי". אי אפשר להבין את הדבר הזה, וכי הקב"ה צריך כפרה?! מה כוונת חז"ל בזה?

סוד הנסירה והחטא הקדמון

היסוד העמוק הזה פוגש אותנו פעם נוספת בבריאת האדם. נאמר: "בְּצֶלֶם אֱלֹקִים בָּרָא אֱתוֹ וְזָכַר וּנְקָבָה בְּרָא אֹתָם"¹⁵, יש כאן סתירה פנימית בפסוק, מה הקב"ה ברא - 'אותו' או 'אותם'? חז"ל מבארים שבבריאת האדם היו שני שלבים, בתחילה עלה במחשבה לברוא את האדם 'אחור וקדם', מצידו האחד פרצוף של איש ומצידו האחר פרצוף של אישה, האיש והאישה היו אמורים להיות מחוברים מאחור, והנה לבסוף מה עשה הקב"ה? ניסר את ה'אותו' והפך אותו ל'אותם'. קשה להבין את זה, מתחילה עלה במחשבה לברוא את העולם כך, ואז חל שינוי והעולם נברא בצורה אחרת. צריך להבין מהו העומק שמסתתר כאן.

ולאחר שכבר נברא האדם, מעט מאוד זמן מחזיק האדם מעמד בלי חטא, עוד לפני כניסת שבת האדם הגדול בענקים הזה, יציר כפיו של הקב"ה, נכשל בחטא, וכעבור דורות אחדים, "וַיִּנָּחֵם ה' כִּי עָשָׂה אֶת הָאָדָם בְּאֶרֶץ..."¹⁶, ריבונו של עולם ניחם על מעשיו וחפץ למחוק את המציאות כי העולם חוטא ומדרדר. והנה מופיעה נשמתו של נח בעולם, "וַיִּנַּח מִצָּא חֵן בְּעֵינָי ה'"¹⁷, אז בכל זאת ניתן לקיים את העולם...

דין ורחמים

אותו רעיון יסודי מופיע גם ביחס לאופי הבריאה, "בתחילה עלה במחשבה לבראתו במידת הדין, ראה שאין העולם מתקיים, הקדים מידת רחמים ושתפה למידת הדין"¹⁸. ושוב נשאלת השאלה הגדולה: מעיקרא מאי קסבר? מה חשב הקב"ה מתחילה? היתה לו טעות במחשבה ח"ו? הלוא זה דבר שאי אפשר לומר, אם הקב"ה ברא אז הוא ברא לפי הקוד המדויק על פיו הבריאה צריכה להתקיים. אם כן מה משמעות דברי חז"ל "עלה במחשבה לבראתו"?

¹³ שמואל א' יז, יד.

¹⁴ במדבר כח, טו.

¹⁵ בראשית א, כז.

¹⁶ בראשית ו, ו.

¹⁷ בראשית ו, ח.

¹⁸ רש"י בראשית א, א.

בשורת הגלות

ישנם שני אירועים נוספים שנוגעים לאותו יסוד: ברית בין הבתרים ומצוות קידוש החודש.

בברית בין הבתרים מביטח הקב"ה לאברהם אבינו הבטחות גדולות: במעמד זה בישר ה' לאברהם שזרעו עתיד לרשת את ארץ ישראל, והנה בד בבד באה הבשורה הקשה על שנות השעבוד הצפויות לישראל בגלות מצרים, ויחד עם זאת בא תיאור הגלויות שעוד עתידות לבא על ישראל במהלך הדורות¹⁹. מדוע יחד עם הבטחת הארץ צריכה לבוא בשורת הגלות?

כך גם במצוות קידוש החודש. חז"ל אומרים: "עד שלא הוציא הקדוש ברוך הוא את ישראל ממצרים, ברמז הודיע להם שאין המלכות בא להם עד שלשים דור"²⁰. השאלה המתבקשת היא: מה ראה הקב"ה לרפות את ידי ישראל ולהודיע להם כבר עכשיו שעוד נכונה להם דרך ארוכה של ציפיה?

נפילה בכל נקודת עוצמה

אם נערוך סקירה היסטורית על המאורעות השונים שפקדו את האומה הישראלית, נגלה שכמעט בכל נקודת עוצמה גדולה, באה נפילה גדולה:

בשעה שיצאנו ממצרים ועמדנו על הים - התחלקנו לארבע כיתות.

בשעת המעמד הנשגב, מעמד הר סיני - באה הנפילה הנוראה בעגל.

בחנוכת המשכן - באה פרשיית מות נדב ואביהוא.

בשעה שעמדנו בפתחה של ארץ ישראל - בא חטא המרגלים.

כשכבר נכנסנו לארץ ישראל תחת הנהגתו של יהושע וכבשנו את יריחו - מיד אחר כך באה פרשת העי.

בבואנו להקים מלכות בישראל - בא הכישלון של השארת אגג מלך עמלק שהביא לקריעת הממלכה.

דוד המלך משקם את מלכות ישראל ומכשיר את השטח לקראת כינון המקדש, ובדרך, בשעה שמעלים את ארון ברית ה' לירושלים באה פרשיית פרץ עוזה.

הדוגמאות הן רבות, והמציאות הזו ממשיכה ללוות אותנו גם בעת החדשה:

בתקופה בה החלה התעוררות לאומית - מייד באה מלחמת העולם הראשונה.

כשהתחילה התעוררות נוספת - מייד אחריה פקדה אותנו השואה הארורה.

כששבנו לארצנו והתחלנו לבנות ולהבנות בה - באה מלחמת השחרור.

כשהתחלנו להרגיש עצמאות מדינית - באה מלחמת ששת הימים.

אחרי הישגי מלחמת ששת הימים הרגשנו מלכי עולם - ואז באה מלחמת יום כיפור ואיזנה את הרגשותינו.

אם כן אנחנו עוסקים כאן בשאלה עמוקה שנוגעת להבנה של כל ההיסטוריה הישראלית מבריאת העולם ועד ימינו אנו.

השאיפה האנושית חבויה במחשבה האלקית

¹⁹ ראה ויקרא רבה יג, ה.

²⁰ שמות רבה טו, כו.

כעת, לאחר שהארכנו כל כך בהבאת דוגמאות המראות עד כמה הסמיכות הזו בין צרה לרווחה, בין אפלה לאורה ובין שעבוד לגאולה, היא יסוד מוסד, עלינו לברר סוף סוף מהו היסוד הטמון בביטוי העמוק "בתחילה עלה במחשבה...".

דומה שהמחשבה האלקית הבראשיתית יש בה משום סימון מטרה, המחשבה הראשונית הזו היא בעצם ביטוי לשאיפה התכליתית של כל הבריאה כולה. האנושות שואפת להגיע לחיי גן עדן, חיים בהם נשוב למדרגה של "וְהֵייתֶם כְּאֱלֹקִים יְדֹעֵי טוֹב וְרָע"²¹. אנו מבקשים לנהל את חיינו על פי דין, ללא פשרות, אנו מייחלים לעולם שכולו אידיאל, שאין בו שום נפילה.

בשעה שהאנושות מטפסת ממדרגה למדרגה ומבקשת לבנות קומות חדשות של התקדמות, באה הארה אלקית מן שמיא שמכוונת ומראה מהי קריאת הכיוון שלעברה אנו נדרשים לצעוד. ריבוננו של עולם זורק אלומות אור שנותנות לנו להציץ אל עבר האידיאל של החיים ומלמד אותנו ששגרת חיים שיש בה נפילות היא מציאות זמנית וחולפת, עלינו לשאוף למציאות הרבה יותר עליונה, למחשבה האלקית הבראשיתית. כשחז"ל אומרים לנו שהקב"ה רצה שהעולם יברא במידת הדין, כוונתם לומר שהתכלית השלמה יותר של העולם היא הנהגה של דין - אמת אלקית אבסולוטית. בריאת האור הגדול ביום הראשון לבריאה חושפת את קומת הפיסגה שאליה שואפת האנושות, זוהי הקומה שראויה ומתאימה לעולם, ואם לעת עתה אין המציאות מסוגלת להכיל את האור הגדול, מכאן תביעה גדולה לאדם להתקדש ולהתרומם, להביא את המציאות כולה למדרגה שתהיה מסוגלת לקבל את אותו אור שגנוז לצדיקים.

זה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר

הגמרא במסכת תענית²² מספרת על תקופת בצורת שהיתה בימי התנאים:

"מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה.

ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר: אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו למענך רחם עלינו, וירדו גשמים.

הוּו מרנני רבנן.

יצתה בת קול ואמרה: לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו".

זמן רב לא ירדו גשמים, וכולם נשאו פניהם אל הגדולים שבדור שיבקשו עליהם רחמים. קם רבי אליעזר הגדול ונשא תפילה בת כ"ד ברכות (יש נוסח מיוחד של תפילת עמידה הנוהגת בזמן תעניות, תפילה בת עשרים וארבע ברכות²³) ולא נענה. עלה רבי עקיבא אחריו ואמר: 'אבינו מלכנו... רחם עלינו' ומיד התחילו לרדת גשמים. התחיל העם לרנן: מה קורה פה? רבי אליעזר הגדול, רבו של רבי עקיבא, עמד בתפילה ולא הצליח להוריד טיפת גשם, והנה, רבי עקיבא תלמידו, זועק 'אבינו מלכנו...!', ומיד יורדים גשמים, אז מי יותר גדול - רבי אליעזר או רבי עקיבא? יצאה בת קול ואמרה: 'לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו וזה אינו מעביר על מידותיו'.

המימרא הזו דורשת הבנה. מה התכוונה אותה בת קול לומר - אם רבי עקיבא 'מעביר על מידותיו' לכאורה הוא גדול יותר ממי ש'אינו מעביר על מידותיו'!

²¹ בראשית ג, ה.

²² תענית כה ע"ב.

²³ ראה תענית טו ע"א.

יש כאן נקודת עומק יסודית שנוגעת ליסוד שלמדנו זה עתה. בל נתבלבל, רבי אליעזר הוא הגדול, הוא רבו של רבי עקיבא אלא שהוא נמצא במדרגה של דין. כשרבי אליעזר מתפלל הוא לא מבקש רחמים, הוא לא מעביר על מידותיו, הוא תובע את מה שמגיע בדין, הוא עומד לפני ה' בתפילה ואומר: ריבונו של עולם, מדוע אינך מוריד לנו גשם, הלוא על פי דין מגיע לנו גשם!

רבי עקיבא, לעומת זאת, נמצא במקום אחר, הוא מבין שכדי להגיע למדרגה אבסולוטית כזאת, אלקית כזאת, כדי להגיד לקב"ה שהמציאות מתאימה לכך שירד גשם, צריך להיות במדרגה של דין, ולכך הוא לא מסוגל, הוא לא שָׁם, לכן הוא פותח במידה אחרת לגמרי, הוא עומד לפני ה' בתפילה ואומר: ריבונו של עולם, אני מעביר על מידותיי, אנא ממך העבר גם אתה על מידותיך, אני יודע שלא מגיע לי, ובכל זאת אני מבקש כי אני יודע שאתה חנון ורחום.

תפילתו של רבי עקיבא התקבלה והתחילו לרדת גשמים. לאמור: אם אתה, רבי עקיבא, בכל הנהגותיך בעולם הזה משתף רחמים בדין ומעביר על מידותיך, ראוי הוא שגם ההנהגה האלקית תנהג עמך ברחמים.

העולם עתיד להתגלות בטובו

נמצאנו למדים, שבטבע הבריאה קבעה החכמה האלקית את כל השאיפות הגדולות שאליהן עתידה האנושות כולה להגיע, אלא שהגשמת השאיפות הגדולות דורשת תהליך של הבשלה והכשרה ראויים, העולם עדיין לא מסוגל להוציא אל הפועל את כל הכוחות שעתידיים להופיע בעולם, העולם צריך לעבור תהליך של שכלול רוחני, לאומי, ביטחוני וכו'.

כדי להגיע לכך עלינו לעבור תהליכים עמוקים. בעזרת ה' עוד נגיע לעולם שכולו טוב, עולם שבו נוהגת מידת הדין ומאיר בו האור הגדול שנגזר לצדיקים. בעולם זה טעם העץ יהיה כטעם פריו, ויאירו בו שני מאורות גדולים, "וְהָיָה אֹרֶן הַלְבָנָה כְּאֹרֶן הַחֲמָה וְאֹרֶן הַחֲמָה יְהִיָּה שְׂבַעֲתִים כְּאֹרֶן שְׂבַעֲתֵי הַיָּמִים"²⁴. העולם כולו יגיע למדרגה מופלאה, "עתידה אשה שתלד בכל יום"²⁵, "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת"²⁶, "עתידה חטה שתתמר כדקל ועולה בראש הרים"²⁷, "עתידין כל אילני סרק שבארץ ישראל שיטענו פירות"²⁸. כל המציאות הטבעית תהיה במדרגה אחרת, "וְגַר זָאֵב עִם כְּבֶשׂ וְנִמְרֵי עִם גְּדֵי יִרְבֵּץ..."²⁹. כל הנבואות המופלאות הללו גנוזות בטבע הבריאה מראשית היצירה.

הידיעה היסודית הזו שכל המגמות העליונות ששייכות לתכלית הבריאה הן מרכיב ממשי שפועל מראשית היצירה שלב אחר שלב כדי להופיע במלוא הדרו, היא זו שנותנת לנו כוחות חיים להתמודד עם כל הקשיים והמשברים שבדרך. אנו יודעים בודאות מוחלטת שכל המשברים והנפילות, הכול זמני וחולף, העולם כולו עתיד להתגלות בטובו, "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד"³⁰.

²⁴ ישעיה ל, כו.

²⁵ שבת ל ע"ב.

²⁶ כתובות קיא ע"ב.

²⁷ שם.

²⁸ כתובות קיב ע"ב.

²⁹ ישעיה יא, ו.

³⁰ בראשית א, לא.

העיקר שיאכל

כאמור מדובר בתהליך הדרגתי שדורש סבלנות רבה. משל למה הדבר דומה? לדאגת ההורים לילדיהם. כל אמא רוצה להעניק לבנה את כל הטוב שבעולם, "יותר ממה שהעגל רוצה לינק פרה רוצה להניק"³¹. ואף על פי כן תינוק שנולד זה עתה, נותנים לו חלב אִם וזה מספיק, אף אחד לא מעלה על דעתו לתת לו קצת פולקע וחמין כדי שיהיה חזק, זה יזיק לו, עכשיו מה שהוא צריך לקבל זה חלב אִם, זה מה שיקיים אותו. כשהתינוק גדל אז יש כמות גדולה יותר של חלב, וכשהוא גדל עוד יותר אז מלמדים אותו לשותות מבקבוק, ואחר כך מכפית ומכף וכו'. וכשהוא כבר גדול ויודע לאכול בכוחות עצמו, ההורים דואגים שהוא יאכל מספיק, לכן הם אומרים לו שוב ושוב: 'אם תגמור את הצלחת תקבל מנה אחרונה', 'אתה צריך לאכול עוד עוף, אם לא תאכל איך תהיה חייל?'... ואם הילד לא רוצה לאכול, אז הם נכנעים ונותנים לו שוקולד, העיקר שיאכל משהו.

יש כאן מנהל ויש כאן צוות חינוכי

לפני מספר שנים ניגש אלי יהודי שהתמנה למנהל בית ספר ושאל אותי איזו משימה עליו לקחת על עצמו בשנתו הראשונה כמנהל. אמרתי לו שבשנה הראשונה התלמידים צריכים לדעת מה זה מורה ומה זה מנהל, הם צריכים לדעת מיהם בעלי הסמכויות. תלמידים שלא מבינים את הדבר הבסיסי הזה, אי אפשר לדבר אתם על ערכים ועל מידות, הם לא נמצאים שם. לפני הכול הם צריכים לדעת שיש כאן מנהל ויש כאן צוות חינוכי. מדובר היה בבית ספר שכל יחסי הגומלין בין הצוות החינוכי והנהלה לא היו ברורים, הצוות לא הצליח ליצור מסגרת בסיסית של משמעת. ב"ה היום האקלים הבית ספרי שם הוא מדהים, יש שם צוות נפלא שבתוכו יחסים של הערכה, נתינה וכבוד הדדי.

שינוי כזה אפשר לחולל רק כשישנה ידיעה שאנחנו שואפים הכי גבוה שרק אפשר, אבל מצד שני אנחנו יודעים שזה תהליך הדרגתי, מדרגה ועוד מדרגה. התובנה העמוקה הזו מאירה את פרשתנו, פרשת בהעלותך, באור חדש ומשנה את כל המבט שלנו על המשברים שפקדו את האומה ערב כניסתה לארץ ישראל.

³¹ פסחים קיב ע"א.